

Egy utásztiszt hőstettei- és kiténtetése az I. Világháborúban

Kenyeres Dénes alezredes

A múlt évben kezembe került az egyik militaria találkozóan az egyik közös gyalogezred története. Lapozgatva, találtam benne több helyen is anyagot a műszakiak tevékenységéről, harcairól. Természetesen megvettem magamnak az emlékalbumot. A császári- és királyi 83. Gyalogezred - mert róla van szó - részt vett a háború minden jelentősebb frontján. Bármelyik hadszínterre is vetette a hadiszerencse, minden helyt állt. az előljáró magasabbegységek, seregtestek parancsnokai meg voltak elégedve a szombathelyi bakákkal. Az ezred utász-osztagának, majd 1917-től műszaki századának a parancsnoka Ungár Károly hadnagy volt. Róla szól a következő történet. Szeretnék a mai műszakiaknak emléket állítani a hős utásztisztről. Megérdemli az utódok tiszteletét, megbecsülését. Szeretném a feledés homályából kiemelni nagyszerű, bátor alakját.

A 83. gyalogezrednél 1914. augusztus 4-én elrendelték a tartalékosok behívását, felszerelését. Augusztus 7-én Szombathely főterén ünnepélyes körülmények között tettek esküt a haza védelmére s a királyra. Az ezred parancsnoka Hofbauer Lipót ezredes volt. Az ezredet vasúti szállítással - több lépcsőben - augusztus 10-ig a galíciai hadszínterre vonták előre Komárom - Budapest - Eperjes- Neu-Sandecen át Rzaszow útvonalon. A 83. ezredet a 66. gyalogdandár alá osztották be. A dandár a 33. hadosztály kötelékébe volt beosztva, mely viszont az V. hadtest alárendeltségébe tartozott. Ez a seregtest az Osztrák Magyar Monarchia 1. hadseregéhez tartozott.

Az ezred Lublin irányában támadott, részt vett a Rudnik-i ütközetben, valamint a Piotrkow-i harcokban és védelmi harcot folytatott Bychawa-nál, majd váltakozó szerencsével harcoltak a San folyó mentén. Október 2-án az oroszok a Wisloka folyó mellett, annak egész vonalán erős ellenállást fejtettek ki. A 33. hadosztály azt a feladatot kapta, hogy a 37. hadosztályt segítse a további előnyomulásban. A gyors előrejutás fontos hadászati érdek volt, ennek viszont a legmagasabb akadálya az át nem gázolható Wisloka folyó volt. Abban a biztos feltevésben, hogy a támadás következtében visszavonuló orosz csapatok nem hagynak maguk mögött ép hidat, idejében gondoskodni kellett a koalíciós csapatoknak a vízen való átkeléshez szükséges előkészületek megtételéről.

A feladattal az V. hadtest parancsnokság a hadtest hidászszázadát bízta meg, melyet megerősítettek az alárendelt ezredek hidászosztágaival is. Lieb tábornok - hadtestparancsnok - azt a parancsot adta, hogy Ungár Károly hadnagy vezetésével az ezred utászosztag október 3-án kora reggel induljon útba s mielőbb jusson el a Wisloka betorkolásától 3 km-nyire délre lévő területre és ott készítsen elő megfelelő faanyagot a folyón való átkeléshez szükséges hídverés számára. Azért, hogy a hadtestparancsnokság által 4-én útbaindítandó hidászszázad -a megfelelő szemrevételezés után- megkezdhesse a hídverési munkálatokat.

vitéz bukowc-berdől és újszelei báró UNGÁR KAROLY,
m. kir. h. őrnagy

A parancs szerint Ungár hadnagynak 3-án este 7 óráig írásban jelentenie kellett Lieb tábornoknak Szafranowba a biztosított hídanyagra vonatkozóan. Közben a hadtest alakulatai mozgásban voltak, harcérintkezésben maradván az ellenséggel. az ezred utászosztaga végrehajtotta a szükséges menetet. Ziempiow-ba érkezve, rövid pihenés után Gliny nevű helységbe érkeztek. Az utászhadnagy felderítést hajtott végre a községben, míg katonái pihentek. A lakossággal folytatott beszélgetésből megtudta, hogy Ujście irányában a Wisloka túlsó partján lévő állandó híd még mindig áll és ez mindenfajta katonai jármű számára használható.

Közben jelentette egy huszár járőr, hogy a falun kívül erős kozákosztagot látott. Ungár hadnagy úgy döntött, hogy az ellenségnek nem ad időt arra, hogy visszavonulása közben szétrombolja a hidat (hidakat), és ezáltal az üldöző csapatok számára egyben a legegyszerűbb átkelési lehetőséget is biztosítsa. Gondolatát, tételődését gyors elhatározás követte: mielőbb birtokba venni a hidat! Vállalkozása - melyet öntevékenyen, parancs ellenére hajtott végre - rendkívül veszélyes és kockázatos volt!

Az osztag parancsnoka azonnal megszüntette a pihenőt és a 68 főt számláló kis csapatával - megfelelően biztosított menetben - elindult Ujście irányába. Október 3-án délután 3 órakor a híd közelébe érkezett, ahol élénk puskatűz fogadta az utászokat.

Ungár hadnagy azonnal támadást rendelt el a híd védő őrség ellen. A védők a híd közelében lévő fedezékekből heves tűzzel viszonyozták a tüzet, minden eszközzel akadályozták a magyarok támadását, sikeres előnyomulását. A magyar utászok azonban halált megvető bátorsággal, több oldalról előrekúszva, célzott lövéseket adtak le, majd hamarosan tért nyert a támadásuk. A magabiztos, bátor hadnagy kiadta a parancsot: "Sturm! Hurrá!" és fergeteges rohamot intéztek a híd védők ellen. Az ellenség nem tudott ellenállni a lendületes rohamnak s a túlsó partján lévő ármentesítő töltésig, majd onnan is tovább űzik az oroszokat. Az utászosztag kis hídfőt képezve megszállta a töltést, valamint a hidat. Most jött a vállalkozás legnehezebb része; a híd megtartása. Ungár hadnagy a szükséges intézkedések kiadása után azonnal jelentést küldött két lovasfutárral Lieb vezérőrnagynak, egyúttal sürgősen erősítést kért. az est beálltával a hadnagy aggódva gondolt arra a jelentős távolságra, mely őt elválasztotta a saját csapataitól. Az oroszok nem igazán voltak tájékozottak az osztag erejéről, mely a hidat elfoglalta tőlük. Éjfél körül az oroszok azonban két támadással próbálkoztak, de a csoport résen volt.

Október 4-én kora hajnalban végre erősítést kapott a vakmerő utászcsapat. A 12. gyalogezred egy szakasza olvasta Ungár jelentését s azonnal segítségére sietett géppuskával is megerősített alegységével. Lieb tábornok is azonnal intézkedett az erősítés megtételére, mert ő is fontosnak tartotta a hidat. A fontos híd birtokbavétele és megtartása folytán a Lieb-csoportosítás október 4-én teljes erővel folytathatta az ellenség üldözését a Wisloka folyó keleti partján, mely teljes két nap járásnyi térnyerést jelentett számára.

Több előljárói jelentés is kiemelte az ezred utászosztágának hőstettét és merész vállalkozását. az V. hadtest vezérkari főnöke Sallagar ezredes jelentésében kiemelte: "... Az oroszok ellenállása - a híd elfoglalása révén - lehetetlenné lett téve. Az V. hadtestnek így lehetővé vált gyorsabb előnyomulása a hadsereg északabbra előnyomuló részeinél is előnyösen érezte hatását, ez a körülmény kényszerítette az ellenséget a Visztula bal partjának kiürítésére és a Sandomierz-i hídfőnek idő előtti feladására."

Az ezred közel 5 km hosszúságú arcvonalat tartott megszállva, a kiépítendő védelmi vonalnak minden másfél méterére jutott csak egy-egy katona. Ezzel az erővel - rövid idő alatt - még egy összefüggő közepes mélységű lövészárkok kiemelése sem volt lehetséges.

Hol volt még ettől a műszaki megerősítés!

1914. december 23-án a Nida folyó előtt harcolt Wislica városánál. Az ellenség a hidat megrongálta. A támadók mindent megtettek, hogy a felrobbantott hídon átkeljenek, de sikertelenül., A rombolás olyan kárt okozott, hogy a rendelkezésre álló anyag kevésnek bizonyult. Az est beálltával az ezred utászosztág parancsot kapott, hogy a nap folyamán összegyűjtött anyag segítségével a hidat tegye átkelésre alkalmassá. Ez este 10 órára sikerült is, majd elsőnek az utászok keltek át a kijavított hídon, ezt követően megszállták a folyó túlsó partját. az utászosztagot követte az ezred többi alegysége, az átkelést személyesen Lieb vezérőrnagy irányította.

Közben a felderítők megállapították, hogy zsilip is van a folyón, melynek segítségével az oroszok felduzzasztották a folyó másik ágát. A magyar csapatok mindent megtettek a másik rombolt híd helyreállítására is. Másnap az utászok már dolgoztak is a hídon. Ezúttal is halált megvető bátorsággal, odaadással és fáradtságot nem ismerve teljesítették kötelességüket. Azonban a beállott veszteségek miatt leállították a munkát. Északabbra még egy hidat találtak, mely alkalmasnak mutatkozott a feladat végrehajtására. A harc cselekmények miatt az ezred visszavonult, majd az utászok ismét szétrombolták az általuk megjavított hidat.

Ungár főhadnagy újabb hőstette 1915. április 2-ra esett. A 83. gyalogezred ekkor már állásában vívta az állóháborút. A harcok Bukow Bordo magaslatán folytak. Az ezredtartalékot a 60 főből álló utászcsoporthoz képezte. Az ezredparancsnok április 2-án kiadta a parancsot Ungár Károlynak, hogy a jobbszárny mögött lévő sziklás hegykúpot szállja meg abból a célból ha az ellenség a rajvonulatunkat áttörné, ő ezt a hegykúpot akkor is tartsa. Ez a pont kitűnő áttekinthetést és kilövési helyet biztosított az egész csataterre.

Természetesen főnről mindent látott a főhadnagy - még az ellenség mozgását is. Észrevette, hogy az oroszok - kihasználva a terep adta lehetőséget - fokozatosan nyomultak a magyar állások közelébe. Már itt-ott 100 lépésnyi távolságba kerültek a rajvonalunktól. A bátor utásztiszt gyorsan átgondolta a helyzetet. Tudta, hogy a hidegben, fagyban agyoncsigázott legénység képtelen ellenállni a hatalmas túlerő támadásának. Már azt is látta lelki szemei előtt, hogy sikeres támadásukkal az oroszok előtt szabaddá válik az őt a Wolosata-völgybe.

Gondolatot döntő, de határozott tett követte. Gyorsan ellentámadáshoz csoportosította katonáit azzal a céllal, hogy kellő pillanatban - kapott parancstól függetlenül - ellenlökést intézhessen az esetleg benyomuló ellenségre. Rövid idő múlva az oroszok a jobbszárnyon heves rohamot intéztek a magyarok ellen - "Vorwärts!" - Előre! - üvöltötte Ungár főhadnagy, majd katonái élére kiállt és a sziklás hegykúpról fergeteges rohamot intézett a támadó oroszok ellen. Hatalmas lendülettel vetette magát az utászkülönítmény a veszélyeztetett irányba. Az ellenség azonban hamarabb érkezett az ezred állásaihoz és hatalmas tüzet zúdított az utászokra. A bátor főhadnagy felvette a tűzharcot, nem hátrált. Az ezredparancsnok újabb 40 főt adott még Ungár főhadnagy alá, aki két részre osztotta embereit, majd fedezékbe vonultak.

Ungár főhadnagy arról értesült, hogy újabb támadók érkezése várható. Túrelmesen várta az erősítésül kapott emberek beérkezését. A kürtösnek pedig megparancsolta, ha az utolsó katona is beérkezik, ő akkor a kezével int s azonnal fújja a rohamjelet. A kürtös idegei már nem bírták a feszültséget s hamarabb elkezdte fújni a rohamjelet. Rohant előre az egész csapat. Rövid, elkeseredett kézitusa után - mintegy 500 méter széles szakasz teljese meg lett tisztítva az ellenségtől, miközben 103 foglyot ejtettek. Ezt követően még egy sikertelen rohamot intéztek ellene az oroszok, de azokat is visszaverte. A harcban Ungár főhadnagy 60 katonájából csak 34 maradt. 12 halott és 14 sebesült volt a veszteség. Az ellenség a kritikus jobboldali arcvonalszakasz előtt 200 halottat hagyott hátra.

A hadtest vezérkari főnöke is méltatta a sikeres vállalkozást: "A magaslat elvesztése az V. hadtest visszavonulására nézve a legsúlyosabb következménnyel járt volna. ... A hadtestparancsnokságnak az volt a benyomása, hogy az uralkodó magaslatok megtartása, a beérkezett harcjelentések szerint, főleg Ungár főhadnagy merész- és eltökélt beavatkozásának volt köszönhető."

Ungár Károly valóban merész elhatározást hozott, amikor a kapott parancsot - a sziklás hegykúpot megszállni és azt ellenséges betörés esetén is tartani - a legfőbb cél érdekében figyelmen kívül hagyta, a felelősséget magára vállalva a kimerült állományával a jobb eredményeket felmutató ellentámadásra indult. Hősiesen követte a legénység a fiatal, bátor tisztet. A 83. gyalogezred történetében kiemelkedő tett volt az utászosztag harccselekménye, bátor tette.

Ungár Károly főhadnagy ezred utászosztag parancsnokot előljárói - megfelelő igazoló jelentések kíséretében - felterjesztették a birodalom legmagasabb katonai elismerésére a Katonai Mária Terézia Rend lovagkeresztjével való kitüntetésre.

A kitüntetésre azonban még több mint három évet kellett várnia a fiatal, jó képességű utásztisztnek. A Rendi káptalan csak 1918. augusztus 17-én adományozta Ungár századosnak a Katonai Mária Terézia Rend lovagkeresztjét. Az adományozási irat száma 144/1918.

Érdekes az, hogy ilyen kitüntetést szaktiszt az első világháborúban nem kapott rajta kívül senki. A másik érdekesség még az is, hogy Ungár főhadnagy a két fegyvertényéért (1914. és 1915. évi) külön-külön is érdemes lett volna a legmagasabb kitüntetésre, de mivel a két esemény közel esett egymáshoz - meg aztán egy hadszíntéren, egy háborúban történt - azért csak egy elismerést kapott. Érdemes idézni a Rendi Káptalan mindkét indoklását; 1914 őszé; "... a hídnak kezdeményező megrohanása - és biztosítása a főerő számára az egész hadi helyzet előnyére különösen fontos volt." Fél évvel később pedig így fogalmazott a Rendi káptalan: "Ungár főhadnagy Bukowe Brd-on vívott harcban a válságos helyzet megmentésére saját felelősségére kiválóan vitéz ellentámadást hajtott végre, ami az állás megtartására és az egész helyzetre döntő jelentőségű volt."

Az uralkodó Ungár századosnak bárói címet adományozott, fegyvertényei elismeréséül felvette az "ujsciei és bukowe - brdói" előnevet.

Ungár főhadnagy 1892-ben született Budapesten. Az első világháborút a Cs. és k. 83. (szombathelyi) gyalogezredben küzdötte végig. Csak amikor különböző tanfolyamokra vezényelték, vagy szabadságra ment, illetve egészségügyi kezelés miatt volt távol az ezredétől. Kitüntetései a felsorolása:

- Katonai Mária Terézia Rend lovagkeresztje,
- Vaskoronarend III. osztálya,
- Tiszti ezüst vitézségi érem,
- Katonai Érdemkereszt III. osztálya,
- Signum Laudis (a dicsőség jeléül) Ezüst és Bronz fokozatai,
- Károly Csapatkereszt,
- Sebesülési Érem.

A kormányzó a 20-as években vitézzé avatta. A negyvenes években Budapesten élt, illetve szolgált, majd a vezérőrnagy rendfokozatot is elérte, a további életútja - előttem ismeretlen.

Felhasznált irodalom:

- A volt Cs. és Kir. 83-as és 206-os Gyalogezredek története és emlékkönyve. Szerkesztette: v. Doromby József őrnagy. Budapest, 1934.
- Szerzői közösség: A rendjelek és kitüntetések történelmünkben. Budapest, É.n. (1944)
- Szerzői közösség: A magyar gyalogság. Reé László Könyvkiadó- és Terjesztő Vállalat. Budapest É.n.